Patvirtinta
Lazdijų rajono savivaldybės tarybos
2022 m. vasario 11 d.
sprendimu Nr. 5TS-967

LAZDIJŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

LAZDIJŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA UŽ 2020 M.

2021 m.

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsena Lazdijų r. savivaldybėje vykdoma vadovaujantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenes sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

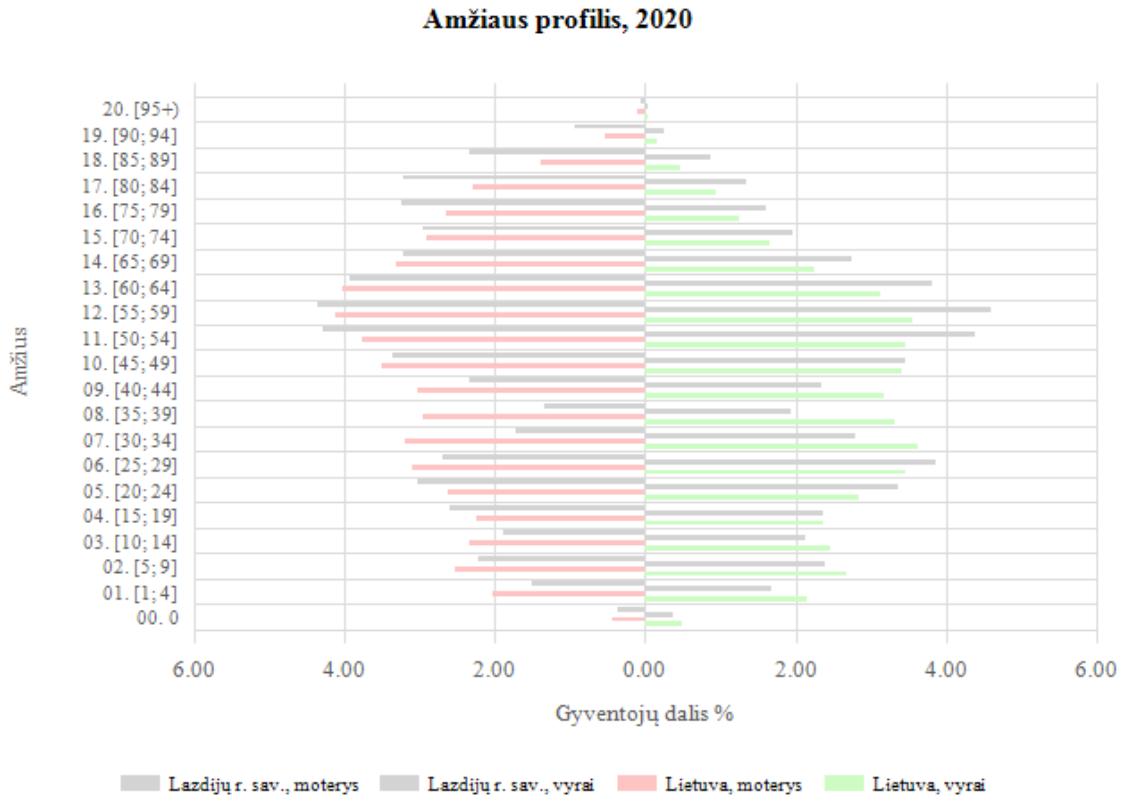

1 pav. Lazdijų r. savivaldybės demografinis medis

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lazdijų rajono savivaldybėje stebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas. Vidutinis metinis gyventojų skaičius Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. buvo 18 082 gyventojai (48,3 proc. vyrų ir 51,7 proc. moterų). Nuo 2010 m. iki 2020 m. rajono savivaldybės gyventojų skaičius sumažėjo 4712 gyventojų.

Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. vaikai (0–17 metų) sudarė 15,4 proc., 18–44 m. asmenys – 27,6 proc., 45–64 m. gyventojai – 32,8 proc., 65 m. ir vyresniojo amžiaus asmenys sudarė 24,8 proc. savivaldybės populiacijos.

SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE

Lazdijų rajono savivaldybėje ilgalaikis nedarbo lygis yra didžiausias šalyje. Trijų metų slankusis rodiklis Lazdijų rajono savivaldybėje – 7,1/100 gyv., Lietuvoje – 2,6/100 gyv. Lazdijų rajono savivaldybėje aukštas ilgalaikio nedarbo lygis glaudžiai susijęs su mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, rodikliu (rodiklis – 341,4/1000 vaikų, Lietuvoje – 216,1/1000 vaikų). Rodiklio reikšmė beveik 2 kartus viršija Lietuvos rodiklį. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius Lietuvos vidurkį viršijo daugiau kaip 3 kartus. Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. nusižudė 6 asmenys. Rodiklis 1,5 karto viršija Lietuvos rodiklį.

SVEIKATA SAVIVALDYBĖJE

Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. neužregistruota asmenų, mirusių nuo narkotikų sąlygotų priežasčių bei ŽIV ir LPL susirgimų. Vertinant savižudybių skaičių Lazdijų rajono savivaldybėje, stebimas rodiklio mažėjimas. Lyginant su 2019 m., šis rodiklis sumažėjo 32,0 proc.

Vertinant sergamumą tuberkulioze (A15-A19), stebimas rodiklio didėjimas (2019 m. – 1,6/10 000 gyv., 2020 – 2,8/10 000 gyv.). Ryškus rodiklio sumažėjimas stebimas sergančiųjų žarnyno infekcinėmis ligomis tarpe. Lyginant su 2019 m. šis rodiklis sumažėjo 3 kartus.

Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis 2020 m. išliko panašiame lygyje kaip ir 2019 m., tačiau jis buvo beveik 2 kartus didesnis už Lietuvos vidurkį. Išvengiamų hospitalizacijų rodiklis 2020 m. buvo beveik 2 kartus didesnis už Lietuvos vidurkį, tačiau lyginant su 2019 m., stebimas šio rodiklio mažėjimas (2019 m. – 55,6/1000 gyv., 2020 m. – 38,1/1000 gyv.).

Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) Lazdijų rajono savivaldybėje daugelį metų yra didžiausias šalyje, tačiau lyginant su 2019 m., šis rodiklis sumažėjo 17,3 proc.

2020 METŲ LAZDIJŲ R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Rodiklio pavadinimas	Lazdijų sav. reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tendencija	Rodiklis	Kiekis	3 metų vidurkis	Santykis su Lietuva	Lietuvos vidurkis	Blogiausias rodiklis Lietuvoje	Sritis (Lazdijų sav. rodiklio reikšmės vieta tarp savivaldybių pagal „šviesoforo“ principą)	Geriausias rodiklis Lietuvoje
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	→	70.5	70	72.8	0.94	75.1	70.5		80.7
Išvengiamas mirtingumas proc.	→	31.5	140	27.9	1.11	28.5	38.9		21.3
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	→	33.2	6	41.4	1.53	21.7	71.2		0.0
SMR* nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	→	33.3	6	40.9	1.58	21.1	70.1		0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	↓	22.1	4	25.2	0.70	31.4	64.7		0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	↑	88.6	116	88.6	1.26	70.6	254.6		40.2
Socialinės rizikos šeimų sk. 1000 gyv. (2018)	→	4.6	87	4.8	1.39	3.3	8.5		0.3
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	↓	6.6	717	7.1	2.54	2.6	6.6		0.7
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↓	-26.8	-485	-2.3	-44.67	0.6	-26.8		41.1
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	→	171.4	31	133.3	1.91	89.7	259.1		24.7
SMR* nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	→	156.1	31	120.0	1.79	87.0	210.6		23.5
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	→	382.2	734	341.4	1.77	216.1	446.8		70.2
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	↓	55.6	1006	69.8	2.77	20.1	65.3		2.0
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv.	↓	2.2	4	2.7	1.05	2.1	8.3		0.0
Serg. tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 10 000 gyv	↓	2.8	5	3.6	1.12	2.5	9.7		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↑	0.9	1	0.6	0.90	1.0	3.5		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↓	131.5	59	137.9	1.07	123.1	167.4		41.1

Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	↑	54.3	59	73.2	1.03	52.7	120.8	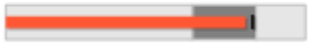	37.7
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	5.5	10	18.6	0.60	9.2	27.7		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	11.1	2	9.0	2.22	5.0	27.9	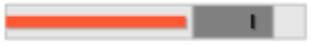	0.0
SMR* nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	10.3	2	7.1	2.10	4.9	23.5		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	38.7	7	21.6	2.19	17.7	84.0	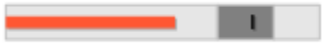	0.0
SMR* nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	25.7	7	16.0	1.50	17.1	59.8		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	16.6	3	7.2	2.16	7.7	27.9		0.0
SMR* transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	→	15.2	3	6.4	2.00	7.6	29.4		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↑	11.1	2	3.6	5.05	2.2	11.5		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	→	9.1	2	3.0	4.33	2.1	10.1		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↓	6.6	12	6.8	1.06	6.2	13.8		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	85.0	85	91.1	0.09	896.0	29239.0		16.0
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	–	41.5	–	–	–	–	–	–	–
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	–	36.3	–	–	–	–	–	–	–
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.0	0.00	2.2	11.0		0.0
SMR* nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.0	0.00	2.3	17.7	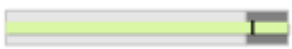	0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	33.2	6	28.8	1.52	21.8	69.5		0.0
SMR* nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	27.3	6	28.8	1.31	20.9	71.4		0.0
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↓	34.2	17	34.2	0.45	76.1	616.5	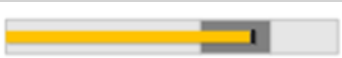	0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	↑	180.8	18082	186.2	0.90	199.8	71.5		380.6
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	↑	158.6	18082	162.7	0.92	172.6	43.2		345.5

3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	↑	48.3	28	57.8	1.55	37.0	1.8		65.9
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	38.1	689	49.4	1.81	21.1	38.1		7.8
IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv.	→	8.6	132	9.4	1.65	5.2	8.6		1.7
4.2. Plėtoti sveikatos infrastuktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	→	2.04	96	2.5	1.1	2.07	1.1		6.7
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	↓	6.6	12	6.5	0.8	7.2	2.7		12.1
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	8.2	148558	9.2	1.03	8.0	10.1		5.8
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	1.1	2	0.5	2.75	0.4	2.4		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	1.1	2	0.4	5.50	0.2	2.1		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	–	0.0	0	0.2	0.00	1.5	4.2		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↑	7.9	1	4.8	2.82	2.8	18.8	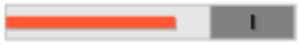	0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	88.4	84	93.7	0.98	90.1	80.1		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	92.4	73	92.0	1.01	91.3	49.2		100.0
Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↓	16.4	202	34.8	1.69	9.7	0.9		37.8
Vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↓	16.2	155	16.5	0.77	21.1	7.4		33.5
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	3.8	1	4.7	1.31	2.9	15.0		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↑	1537.4	278	1367.6	1.87	820.8	1563.7		362.5
SMR* nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	1174.6	278	1042.1	1.48	795.2	1219.3		577.5
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	331.8	60	382.0	1.13	293.7	470.9		200.4
SMR* nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	253.5	60	291.4	0.91	278.2	359.7		215.6

Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	→	353.9	64	342.4	1.89	187.0	562.8	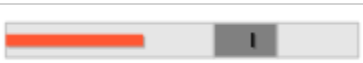	27.9
SMR* nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	267.8	64	250.3	1.49	179.2	446.1		49.4
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↓	79.6	144	81.4	1.58	50.4	99.6		22.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	→	35.2	1010	35.8	0.77	45.7	15.2		57.4
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	→	53.6	2012	55.5	1.03	52.1	28.1		74.7
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	→	47.0	3084	46.0	0.97	48.3	21.7		65.4
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	→	37.7	1554	43.3	1.06	35.6	15.1		58.8

*SMR - tai standartizuotas mirtingumo rodiklis, kuris apskaičiuotas taikant tiesioginės standartizacijos metodą. Jis rodo, koks būtų mirtingumo rodiklis, jei gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes būtų toks pat, kaip ir standartinis Europos populiacijos (PSO, 1976), t. y. neatsižvelgiant į amžių ir lytį).

2 pav. 2020 m. Lazdijų r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis 1 lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad:

1.1 uždavinio **„sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“** rodikliai „Savižudybių skaičius“ ir „Ilgalaikio nedarbo lygis“ ryškiai didesni nei Lietuvos vidurkis;

1.2 uždavinio **„sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“** rodikliai „Mirtingumas nuo išorinių priežasčių“, „Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą“ ir „Socialinės pašalpos gavėjų sk.“ Lazdijų rajono savivaldybėje ryškiai didesni nei Lietuvos vidurkis, tačiau „Sergamumas tuberkulioze“ yra panašiame lygyje kaip Lietuvos vidurkis;

2.1 uždavinio **„kurti sveikas ir saugias darbo bei buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“** rodikliai Lazdijų rajono savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio;

2.2 uždavinio **„kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“** rodikliai Lazdijų rajono savivaldybėje yra ryškiai didesni už Lietuvos vidurkį;

2.3 uždavinio **„mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“** rodikliai Lazdijų rajono savivaldybėje ryškiai didesni už Lietuvos vidurkį;

2.4 uždavinio **„mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą“** rodiklis „Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis“ žymiai mažesnis nei Lietuvoje;

3.1 uždavinio **„sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą“** rodikliai Lazdijų rajono savivaldybėje ryškiai mažesni už Lietuvos vidurkį, tačiau „Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių“ ryškiai didesnis už Lietuvos vidurkį;

3.2 uždavinio **„skatinti sveikos mitybos įpročius“** rodiklis „Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus“ žymiai didesnis nei Lietuvoje;

4.1 uždavinio **„užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais“** rodikliai žymiai didesni nei Lietuvoje, tačiau „Sergamumas ŽIV ir LPL“ žymiai mažesnis nei Lietuvoje;

4.2 uždavinio **„plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą“** rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio;

4.3 uždavinio **„gerinti motinos ir vaiko sveikatą“** rodikliai Lazdijų rajono savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau „Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje“, rodiklis žymiai geresnis už Lietuvos vidurkį, o „Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis“ yra ryškiai mažesnė už Lietuvos rodiklį;

4.5 uždavinio **„stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“** rodikliai Lazdijų rajono savivaldybėje daugeliu atvejų yra blogesni už Lietuvos vidurkį.

Remiantis lentelėje (2 pav.) pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

1. Šešios rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

a) mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių / standartizuotas mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių;

b) sergamumas ŽIV ir LPL;

c) standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų;

d) į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis;

e) kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis;

f) vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje.

2. Devyniolika rodiklių reikšmių yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

a) vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;

b) ilgalaikio nedarbo lygis;

c) gyventojų skaičiaus pokytis;

d) mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, skaičius;

e) socialinės pašalpos gavėjų skaičius;

f) išvengiamų hospitalizacijų skaičius;

g) išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius;

h) kūdikių mirtingumas;

i) mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų / standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų;

y) mirtingumas nuo išorinių priežasčių / standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių;

j) mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų / standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų;

k) sergamumas II tipo cukriniu diabetu;

l) 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys;

m) traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje skaičius;

n) mirtingumas nuo paskendimo / standartizuotas mirtingumas nuo paskendimo;

o) mirtingumas nuo nukritimo /standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo;

p) mirtingumas nuo transporto įvykių / standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių;

r) pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių / pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių;

s) sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19).

3. Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona), tačiau į juos taip pat reikėtų atkreipti dėmesį. Atkreipiame dėmesį, kad viešai tiekiamo geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo vartotojams (proc.) rodiklių duomenis teikia savivaldybės, todėl Ataskaitoje šie rodikliai šviesoforo principu neinterpretuojami (šių rodiklių palyginti su kitų savivaldybių duomenimis nėra galimybės).

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Prioritetinių problemų pasirinkimo motyvai / metodika

Lazdijų rajono savivaldybėje 2019 metais trylika rodiklių pateko į prasčiausių rodiklių grupę (raudonoji zona), devyni iš jų ir 2020 metais pateko į raudonąją zoną. Į prasčiausių rodiklių grupę 2020 m. naujai pateko dešimt rodiklių – „Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė“, „Mirtingumas nuo paskendimo“, „Sergamumas daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze“, „2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys“, „Traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje skaičius“, „Mirtingumas nuo nukritimo / standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo“, „Mirtingumas nuo transporto įvykių / standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių“, „Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių / pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių“, „Mirtingumas nuo išorinių priežasčių / standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių“ ir „Kūdikių mirtingumas“.

Prasčiausių rodiklių grupėje (raudonoji zona) 2020 m. neliko šių rodiklių: „Mirtingumas dėl savižudybių / standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių“, „Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų,

plombuotų ir išrautų dantų, dalis“, „Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk.“ ir „Mirtingumas nuo piktybinių navikų / standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų“.

Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- **Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių;**
- **2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys;**
- **Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų.**

Lazdijų rajono savivaldybėje mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis 2020 m. patenka į raudonąją zoną. Nuo 2019 m. stebimas šio rodiklio augimas. Mirtingumo rodiklis 2020 m. buvo beveik 2 kartus didesnis už Lietuvos rodiklį.

Vertinant 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtis, Lazdijų rajono savivaldybėje stebima, kad nuo 2018 m. rodiklis sparčiai mažėjo.

Vertinant mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų, stebimas rodiklio didėjimas (2019 m. – 1258,8/100 000 gyv., 2020 m. – 1537,4/100 000 gyv.). Šis rodiklis beveik 2 kartus didesnis už Lietuvos rodiklį.

1. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių

Lazdijų rajono savivaldybėje mirtingumas nuo išorinių mirties priežasčių užima trečią vietą mirtingumo priežasčių struktūroje. Savivaldybėje nuo šių priežasčių 2020 m. mirė 31 žmogus, t. y. 7,0 proc. visų mirusiųjų (171,4/100 000 gyv.) (3 pav.). Rodiklio reikšmė beveik 2 kartus didesnė už Lietuvos vidurkį. Dėl išorinių priežasčių vyrų mirė tris kartus daugiau negu moterų (24 vyrai ir 7 moterys).

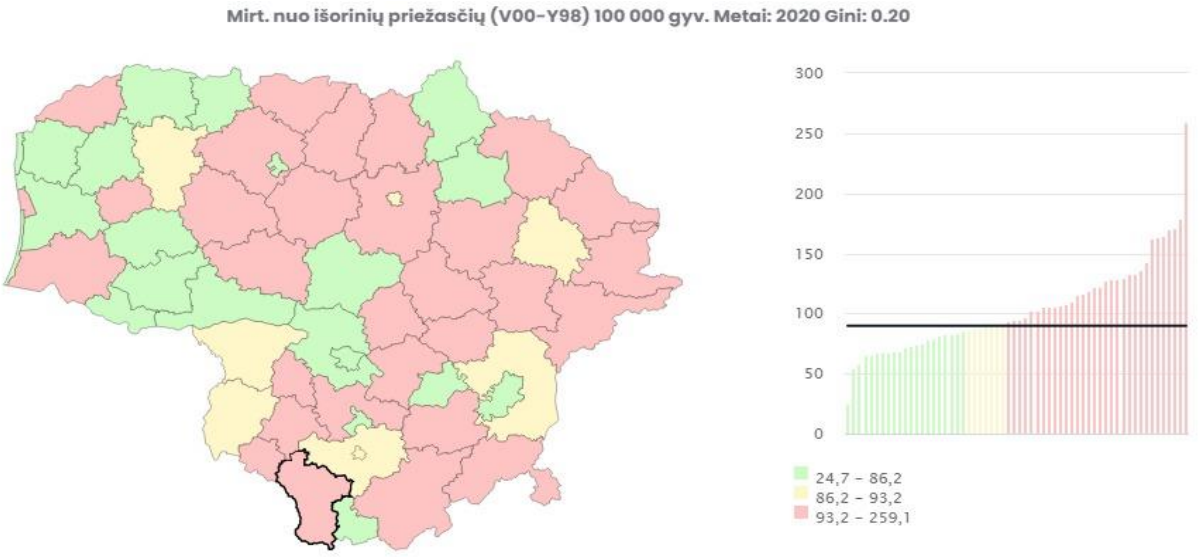

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Lazdijų r. sav.	31	171,4	116,5	243,4

3 pav. Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y89) 100 000 gyv.
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Lazdijų rajono savivaldybėje, lyginant su 2019 metais mirtingumo nuo išorinių priežasčių rodiklis padidėjo 44,2 proc. Šis rodiklis 2020 m. ženkliai viršijo Lietuvos rodiklį (4 pav.).

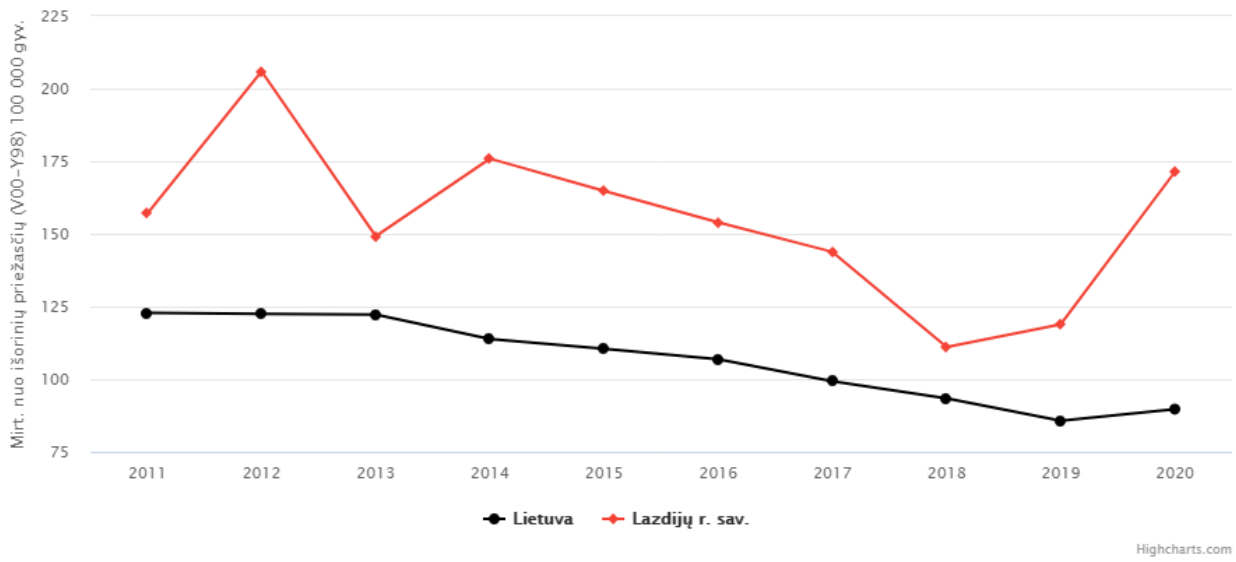

Panašus Blogiau Geriau

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2011		35,0	157,0	109,4	218,4	122,8
2012		45,0	205,9	150,2	275,6	122,5
2013		32,0	149,2	102,0	210,6	122,2
2014		37,0	175,9	123,8	242,5	113,8
2015		34,0	164,8	114,1	230,4	110,4
2016		31,0	154,0	104,6	218,6	106,8
2017		28,0	143,8	95,5	207,9	99,3
2018		21,0	111,1	68,7	169,8	93,4
2019		22,0	118,9	74,5	180,0	85,7
2020		31,0	171,4	116,5	243,4	89,7

4 pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių 100 000 gyv. 2011 – 2020 m.
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Išorinių mirties priežasčių struktūroje 2020 m. daugiausiai mirties atvejų sudarė savižudybės (6 atv.), atsitiktinis apsinuodijimas kitomis dujomis ir garais bei jų poveikis (4 atv.) ir nepatikslintas nukritimas (4 atv.) (5 pav.).

V03 Pėstysis, sužeistas susidūręs su lengvuoju automobiliu, pikapu ar dengtu sunkvežimiu	1
V09 Pėstysis, sužeistas kito ir nepatikslinto transporto įvykio metu	1
V23 Motociklininkas, sužeistas susidūręs su lengvuoju automobiliu, pikapu ar dengtu sunkvežimiu	1
W01 Griuvimas lygioje vietoje paslydus, einant ar užkliuvus	3
W19 Nepatikslintas nukritimas (griuvimas)	4
W73 Kitas patikslintas paskendimas	1
W74 Nepatikslintas paskendimas	1
W79 Maisto įkvėpimas ar prarijimas, sukėlęs kvėpavimo takų obstrukciją (užsikimšimą)	1
X31 Intensyvaus natūralaus šalčio poveikis	3
X47 Atsitiktinis apsinuodijimas kitomis dujomis ir garais bei jų poveikis	4
X59 Nepatikslintų veiksnių atsitiktinis poveikis	1
X70 Tyčinis susižalojimas pasikariant, pasismaugiant ir uždūstant	6
X97 Pasikėsinimas sukeliant gaisrą ar ugnį	1
Y86 Kitų nelaimingų atsitikimų padariniai	3

5 pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių Lazdijų r. sav. 2020 m. (abs. sk.)
Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

2. Prioritetinė problema. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys

Skiepijimas yra ekonomiškai veiksmingiausia intervencija į visuomenės sveikatą ir yra viena iš užkrečiamųjų ligų kontrolės prioritetinių priemonių. Vadovaujantis Nacionaline imunoprofilaktikos 2019–2023 metų programa, vaikai pagal LR vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių skiepijami nuo 14 infekcijų. PSO duomenimis, skiepijimo mastas, leidžiantis valdyti užkrečiamąsias ligas, yra ne mažiau kaip 90–95 proc. paskiepytų vaikų. 2020 m. iš viso MMR vakcina (nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės) Lietuvoje 1 doze paskiepyti 92,9 proc. dvejų metų amžiaus vaikų. Lazdijų r. savivaldybėje paskiepyta 88,4 proc. vaikų (6 pav.).

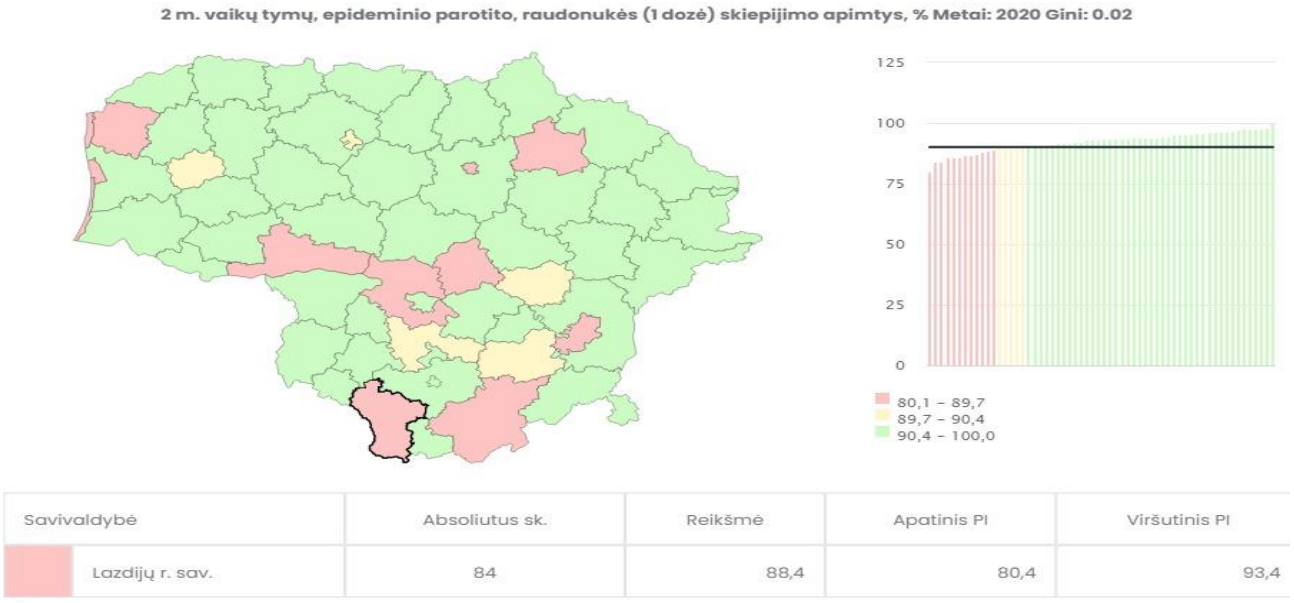

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Lazdijų r. sav.	84	88,4	80,4	93,4

6 pav. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant 2 metų amžiaus vaikų MMR skiepijimo apimtis 2014–2019 m., nustatyta, jog Lazdijų r. savivaldybėje rodiklis yra žymiai geresnis už Lietuvos vidurkį, tačiau 2020 m. šis rodiklis yra

žymiai blogesnis nei Lietuvoje. Lyginant su 2019 m., Lazdijų rajono savivaldybėje šis rodiklis žymiai sumažėjo (7 pav.)

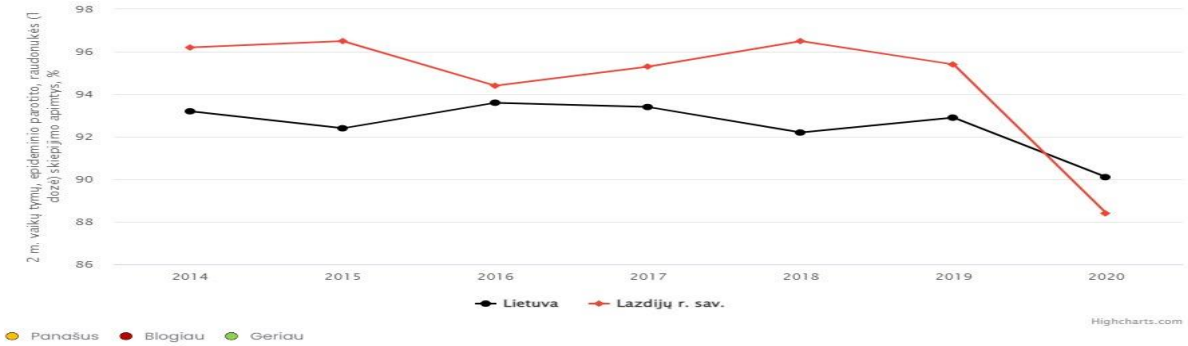

Panašus Blogiau Geriau

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2014		153,0	96,2	92,0	98,3	93,2
2015		109,0	96,5	91,3	98,6	92,4
2016		119,0	94,4	89,0	97,3	93,6
2017		123,0	95,3	90,2	97,9	93,4
2018		109,0	96,5	91,3	98,6	92,2
2019		103,0	95,4	89,6	98,0	92,9
2020		84,0	88,4	80,4	93,4	90,1

7 pav. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys 2014–2020 m.
Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

3. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų.

Nuo kraujotakos sistemos ligų 2020 m. Lazdijų rajone mirė 278 žmonės (standartizuotas mirtingumo rodiklis – 1174,6/100 000 gyv., Lietuvoje – 795,2/100 000 gyv.). Vertinant šalies savivaldybių rodiklius, 2020 m. Lazdijų r. sav. gyventojų mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų buvo 1,5 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (8 pav.).

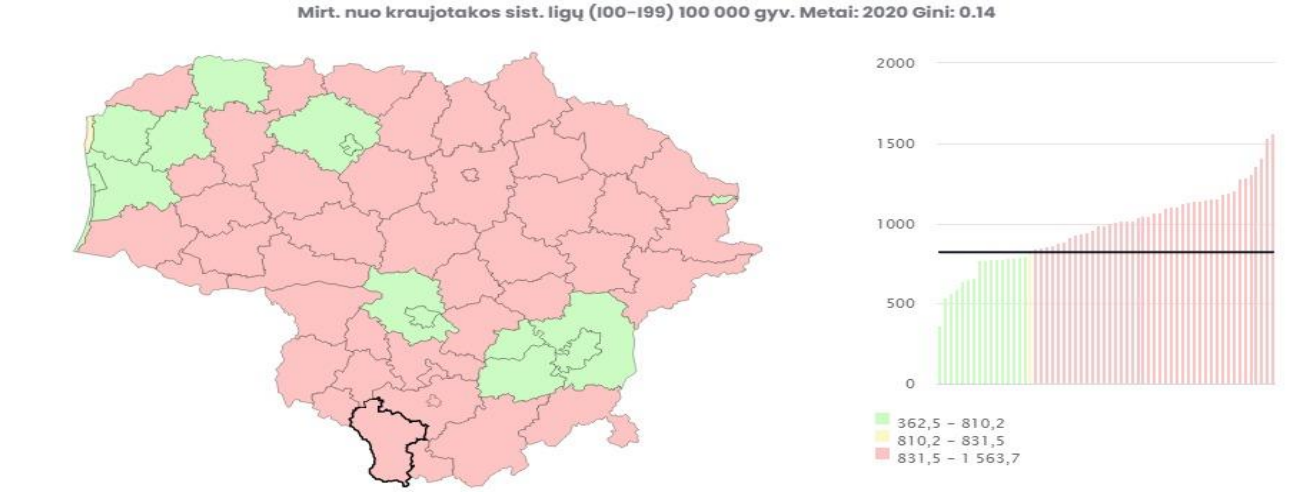

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Lazdijų r. sav.	278	1 537,4	1 362,0	1 729,2

8 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv.
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklį, nustatyta, kad 2017–2019 m. rodiklis mažėjo, tačiau 2020 m. šis rodiklis padidėjo 22,1 proc. Vertinant dešimties metų mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklį, nustatyta, kad šis rodiklis visą analizuojamą laikotarpį yra žymiai didesnis už Letuvos rodiklį (9 pav.).

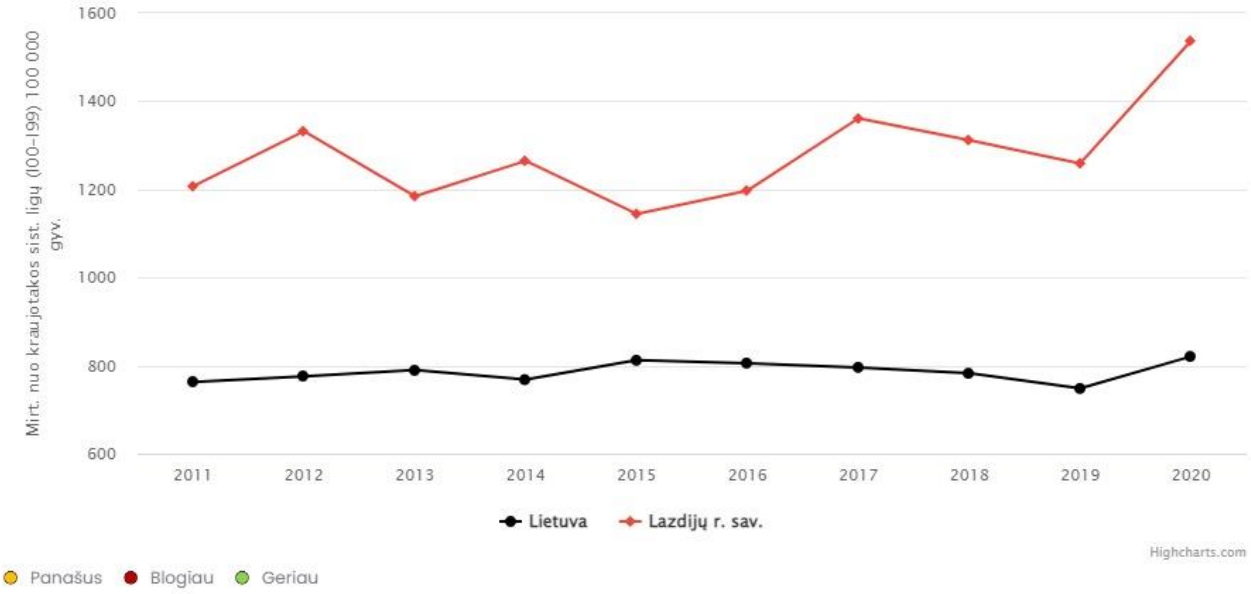

Panašus Blogiau Geriau

Metai		Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2011		269,0	1 207,0	1 067,0	1 360,2	762,4
2012		291,0	1 331,7	1 183,1	1 493,8	775,5
2013		254,0	1 184,3	1 043,1	1 339,3	789,8
2014		266,0	1 264,6	1 117,2	1 426,1	768,1
2015		236,0	1 144,2	1 002,8	1 299,9	812,0
2016		241,0	1 197,2	1 050,8	1 358,3	805,5
2017		265,0	1 361,2	1 202,2	1 535,4	795,9
2018		248,0	1 311,8	1 153,6	1 485,7	782,5
2019		233,0	1 258,8	1 102,3	1 431,2	748,0
2020		278,0	1 537,4	1 362,0	1 729,2	820,8

9 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv. 2011–2020 m.
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

1 lentelė. Vaikų gyvensenos stebėsenos rodikliai

Vaikų gyvensenos stebėsenos rodikliai	Savivaldybės reikšmė	Lietuvos rodiklis
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis	42,3	38,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien, ne pamokų metu, mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių, dalis	13,4	13,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis	24,9	25,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis	28,6	34,7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis	29,7	32,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis	17,3	17,4
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis	8,4	10,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energinius gėrimus, dalis	11,8	16,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis	45,5	44,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis	41,1	36,7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis	3,1	7,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis	8,9	12,7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis	7,1	12,2
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis	13,4	20,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis	10,5	10,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis	21,0	21,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis	1,8	3,2
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis	0,3	1,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėnesius, dalis	31,3	33,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėnesius, dalis	19,5	24,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis	6,8	9,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis	15,2	15,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis	4,5	8,2

Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis	47,9	57,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis	33,0	25,6
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis	84,0	80,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis	8,6	9,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis	78,0	73,2
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis	98,7	96,2
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis	88,7	85,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis	83,8	79,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis	46,1	40,8

Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. rugsėjo mėn. buvo atliktas mokyklinio amžiaus mokinių gyvensenos tyrimas. Šis tyrimas atskleidžia esamą mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos situaciją savivaldybėje, pateikia įrodymus kryptingam sveikatą stiprinančios veiklos planavimui. Tai jau antrasis pakartotinis tyrimas. Pirmasis tyrimas buvo atliktas 2016 metais. Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. buvo atliktas ištisinis tyrimas (tyrime dalyvavo visų rajono mokyklų 5,7 ir 9 klasių mokiniai). Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimo duomenų bazę sudarė 382 (2016 m. – 479) respondentų užpildytos anketos.

Sveikatos vertinimas ir laimingumas

Pasirinkta tyrimo metodika, paremta standartizuota apklausa, leido surinkti duomenis, kaip moksleiviai patys vertina savo sveikatą. Moksleiviai savo sveikatą galėjo įvertinti atsakydami į klausimą *„Kaip apibūdintum savo sveikatą?“*. Nustatyta, kad 83,8 proc. (2016 m. – 86 proc.) mokinių savo sveikatą vertino labai gerai arba gerai (Lietuvoje – 79,8 proc.). Tyrimo duomenimis, 78,0 proc. (2016 m. – 88,1 proc.) Lazdijų rajono mokinių jautėsi labai laimingi arba pakankamai laimingi, galvodami apie savo dabartinį gyvenimą. Lazdijų rajono savivaldybėje 46,1 proc. mokinių yra patenkinti savo išvaizda – Lietuvoje šis rodiklis siekia 40,8 proc. Nustatyta, kad vyresnėse klasėse šis rodiklis mažėja.

Fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis

Apklausos duomenimis nustatyta, kad 13,4 proc. Lazdijų rajono mokinių yra pakankamai aktyvūs, t. y. mankštinasi ar sportuoja bent 60 min. kasdien ne pamokų metu (2016 m. – 10 proc.). Lyginant 2016 m. duomenis, nustatyta, kad 5–7 klasėse mokinių fizinis aktyvumas didėjo daugiau kaip 2 kartus, tačiau 9 kl. jis šiek tiek sumažėjo.

Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. buvo 24,9 proc. mokinių, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną žiūri televizorių, žaidžia kompiuteriu (2016 m. – 19,1 proc.).

Mitybos įpročiai

Moksleiviui ryte būtina gerai pavalgyti. Tinkami pusryčiai didina moksleivių darbingumą. Apklausos duomenimis nustatyta, kad 44,1 proc. (2016 m. – 51,8 proc.) mokinių kas rytą pusryčiauja namuose prieš išeidami į mokyklą, daugiausia iš visų amžiaus grupių kasdien pusryčiaujančių buvo penktokų. Lyginant tyrimo duomenis su 2016 m., nustatyta, kad pusryčiaujančių mokinių dalis sumažėjo visose klasėse. Tyrimo metu domėjomės, kaip dažnai mokiniai valgo vaisius ir daržoves. Analizuojant atsakymus nustatyta, kad mažiau negu pusė mokyklinio amžiaus vaikų bent kartą per dieną valgo vaisių ir daržovių – atitinkamai 28,6 proc. ir 29,7 proc.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip mokiniai rūpinasi savo dantimis. Nustatyta, kad 47,9 proc. respondentų dantis valosi šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną. Ir tai dažniau daro 9 klasės mokiniai – 50,7 proc. Tiek Lazdijų rajono savivaldybėje, tiek Lietuvoje maždaug šeštadalis apklaustų vaikų bent kartą per dieną valgo saldumynus.

Rizikingas elgesys

Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius 12,7 proc. vaikų, elektronines cigaretes – 20,1 proc. Lazdijų rajone situacija yra šiek tiek geresnė – per pastaruosius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius 8,9 proc., elektronines cigaretes – 13,4 proc. vaikų.

Analizuojant narkotikų vartojimą mokyklinio amžiaus vaikų tarpe, pastebėta, kad Lazdijų rajono savivaldybėje nebuvo penktokų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes ar kitus narkotikus. Bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes 4,2 proc. devintokų. (Lietuvoje – 7,1 proc.), kitus narkotikus – 0,7 proc. devintokų (Lietuvoje – 3,2 proc.). Alkoholį per pastaruosius metus bent kartą vartojo 21,0 proc. vaikų. (2016 m. – 33,5 proc.). Lyginant su 2016 m., alkoholio vartojimas mokinių tarpe sumažėjo 37,3 proc.

Saugumas kelyje

Tyrimo metu buvo siekiama išaiškinti vaikų eismo saugumo ypatumus Lazdijų rajone. Apklausa parodė, kad šviesos atšvaitą tamsiuoju paros metu visada nešioja 33,0 proc. mokinių. Lyginant su 2016 m., nustatyta, kad rodiklis išliko tokiame pat lygyje (2016 m. – 33,8 proc.). Didžioji dalis apklausoje dalyvavusių vaikų, segi saugos diržą važiuodami automobiliu, o didžiausia dalis vaikų, kurie važiuodami dviračiu visada dėvi šalmą, yra penktokų tarpe.

Patyčios

Išanalizavus duomenis pastebėta, kad Lazdijų rajono savivaldybėje didžiausia dalis vaikų, kurie patyrė patyčias per paskutinius 2 mėnesius, buvo septintokų tarpe, o kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių – devintokų tarpe. Apie 7 proc. apklaustų vaikų per paskutines 30 dienų patyčias patyrė per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu.

Saugumas namų ir mokyklos aplinkoje

Beveik visi Lazdijų rajono savivaldybės mokiniai namų aplinkoje jaučiasi saugūs; mokyklos aplinkoje šis rodiklis svyruoja nuo 86,2 proc. iki 91,8 proc. Apie 5 proc. Lazdijų rajono savivaldybės mokinių per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai. Daugiausiai fiziškai baudė tėvai 5 kl. (10,3 proc.) mokinius; 7 kl. – 2,5 proc., 9 kl. – 1,4 proc. Šie rodikliai žymiai mažesni lyginant su Lietuvos vidurkiu.

IŠVADOS

1. Vidutinis metinis gyventojų skaičius Lazdijų rajono savivaldybėje 2020 m. buvo 18 082 gyventojai. Nuo 2010 m. iki 2020 m. rajono savivaldybės gyventojų skaičius sumažėjo 4712 gyventojų. Lazdijų rajono savivaldybėje ilgalaikis nedarbo lygis yra didžiausias šalyje. Lazdijų rajono savivaldybėje aukštas ilgalaikio nedarbo lygis glaudžiai susijęs su mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, rodikliu. Rodiklio reikšmė beveik 2 kartus viršija Lietuvos rodiklį. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius Lietuvos vidurkį viršijo daugiau kaip 3 kartus.

2. Savivaldybėje nuo išorinių priežasčių 2020 m. mirė 31 žmogus, t. y. 7,0 proc. visų mirusiųjų. Rodiklio reikšmė beveik 2 kartus didesnė už Lietuvos vidurkį. Dėl išorinių priežasčių vyrų mirė tris kartus daugiau negu moterų

3. Iš viso 2020 m. MMR vakcina (nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės) Lietuvoje 1 doze paskiepyta 92,9 proc. dvejų metų amžiaus vaikų. Lazdijų r. savivaldybėje paskiepyta 88,4 proc. vaikų. Lyginant su 2019 m., Lazdijų rajono savivaldybėje šis rodiklis žymiai sumažėjo.

4. Vertinant šalies savivaldybių rodiklius, 2020 m. Lazdijų r. savivaldybės gyventojų mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų buvo 1,5 karto didesnis už Lietuvos vidurkį.

5. Apklausos duomenimis nustatyta, kad 13,4 proc. Lazdijų rajono mokinių yra pakankamai fiziškai aktyvūs. Analizuojant atsakymus nustatyta, kad mažiau negu pusė mokyklinio amžiaus vaikų bent kartą per dieną valgo vaisių ir daržovių – atitinkamai 28,6 proc. ir 29,7 proc.

6. Lazdijų rajone per pastaruosius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius 8,9 proc. vaikų, elektronines cigaretes – 13,4 proc. Alkoholį per pastaruosius metus bent kartą vartojo 21,0 proc. vaikų. Lyginant su 2016 m. alkoholio vartojimas mokinių tarpe sumažėjo 37,3 proc.

7. Beveik visi Lazdijų rajono savivaldybės mokiniai namų aplinkoje jaučiasi saugūs. Apie 5 proc. Lazdijų rajono savivaldybės mokinių per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai. Šie rodikliai žymiai mažesni lyginant su Lietuvos vidurkiu.

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams:

1. Kompleksiškam sveikatinimo priemonių panaudojimui siekti glaudaus bendradarbiavimo ir partnerystės savivaldybėje bei visų partnerių atsakomybės už visuomenės sveikatos rezultatus.

2. Visų rodiklių pagerinimui savivaldybės lygiu nustatyti sveikatos priežiūrą ir jos politikos formavimą bei įgyvendinimą ilgalaikiu prioritetu.

3. Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą – kokybiškų paslaugų teikimą asmenims, sergantiems širdies ir kraujagyslių ligomis.

4. Stiprinti viešąją komunikaciją imunoprofilaktikos klausimais, kelti medikų profesinę kvalifikaciją imunoprofilaktikos srityje.

5. Didinti asmens sveikatos priežiūros įstaigų vaidmenį įgyvendinant imunoprofilaktikos priemones.

6. Stiprinti nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių bendradarbiavimą, įtraukiant gyventojus į socialinę ir sveikatinimo veiklą.

7. Plėtoti fiziniam aktyvumui palankią infrastruktūrą (dviračių takų plėtra, laisvalaikio ir sveikatingumo zonų įrengimas, vandens telkinių saugumą).

8. Kelti darbuotojų kvalifikaciją, ugdyti gebėjimus sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais.

Specialistams:

1. Skatinti gyventojus aktyviau dalyvauti Lazdijų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro organizuojamuose sveikatinimo veiklos renginiuose (akcijose, paskaitose, užsiėmimuose).

2. Gerinti gyventojų raštingumą psichikos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo srityje, vykdant mokslu pagrįstos informacijos sklaidą.

3. Aktyviau vykdyti Lietuvoje patvirtintas prevencines programas (širdies ir kraujagyslių ligų, gimdos kaklelio, prostatos, storosios žarnos bei krūties vėžio), motyvuoti šeimos gydytojus labiau skatinti gyventojus dalyvauti atitinkamose programose; didinti gyventojų informuotumą apie pirminės sveikatos priežiūros svarbą, skiepus; gerinti prieinamumą gauti kokybiškas ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas tiek miesto, tiek kaimo gyventojams.

4. Vykdyti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programą, didinti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupių asmenų profilaktinę patikrą, skatinti Lazdijų rajono gyventojus stebėti savo kraujospūdį, reguliariai tirtis cholesterolio koncentraciją kraujyje, būti fiziškai aktyviems bei rūpintis kasdiene sveika mityba.

5. Įdiegti priminimus vaikų tėvams apie artėjančius skiepus asmens sveikatos priežiūros įstaigose.

6. Organizuoti būsimiems ir esamiems tėveliams kursus imunoprofilaktikos klausimais.

7. Skatinti gyventojus rinktis sveikatai palankius maisto produktus, atsisakyti žalingų įpročių, išmokti valdyti stresą.

8. Aktyviau mokyti vaikus kuo ankstyvesniame amžiuje tinkamų gyvensenos įpročių, didinti tėvų atsakomybę už savo vaikų sveikatą.

Ataskaitą parengė:
Lazdijų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro
visuomenės sveikatos specialistė, vykdanti visuomenės sveikatos stebėseną,
Laima Strašinskienė, tel. (8 318) 52 075, el. p. laima.strasinskiene@lazdijuvsbiuras.lt